

Строк дії договору про закупівлю та застосування положень статті 631 Цивільного кодексу України

У цій публікації ми розглянемо питання, які на практиці виникають у замовників щодо строку дії договору про закупівлю та правомірності застосування частини 3 статті 631 Цивільного кодексу України при укладенні договору за результатом процедури закупівлі.

Особливості здійснення оплати за договором за бюджетні кошти

Законом України «Про здійснення державних закупівель» (далі — Закон), який встановлює правові та економічні засади здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для забезпечення потреб держави і територіальної громади, та Законом України «Про публічні закупівлі» (далі — Закон про публічні закупівлі), який введено в дію з:

з 1 квітня 2016 року — для центральних органів виконавчої влади та замовників, що здійснюють діяльність в окремих сферах господарювання;

з 1 серпня 2016 року — для всіх замовників;

з дня набрання чинності (**від ред. з 6 травня 2016 року**) Закону України “Про внесення деяких законодавчих змін щодо особливостей використання окремих публічних коштів на території Донецької області” — для місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування та військово-цивільних адміністрацій, місцезнаходженням яких є територія Донецької області», встановлено, що договір про закупівлю укладають у письмовій формі відповідно до положень [Цивільного кодексу України](#) та [Господарського кодексу України](#) (з урахуванням особливостей, визначених цими законами), між замовником і учасником за результатами проведення процедури закупівлі. Він передбачає надання послуг, виконання робіт або набуття права власності на товари.

Згідно із вищевказаними законами, закупівлі товарів, робіт і послуг, вартість яких перевищує межі, установлені цими законами, здійснюють відповідно до річного плану.

Так, річний план за змістом є плановим, інформативним документом, який складає комітет з конкурсних торгів (тендерний комітет/уповноважена особа). Він містить інформацію щодо предмета закупівлі, його очікуваної вартості та орієнтовного початку проведення відповідної закупівельної процедури.

Слід звернути увагу, що закупівлі мають бути здійснені з дотриманням конкретних принципів, визначених цими законами, зокрема таких, як добросовісна **конкуренція** серед учасників; максимальна **економія та ефективність; запобігання** корупційним діям і **зловживанням**. Оскільки замовник самостійно визначає потребу в закупівлі того чи іншого предмета закупівлі, названих принципів слід дотримуватись і при плануванні майбутніх закупівель, не призводячи своїми діями до штучного уникнення проведення закупівельних процедур, спрямованих на здійснення прозорого та конкурентного відбору постачальників товарів (надавачів послуг, виконавців робіт).

Разом із цим слід зазначити, що бюджетні установи (організації) при здійсненні закупівель обов'язково керуються бюджетним законодавством.

Так, Бюджетним кодексом України встановлено, що бюджетним процесом є, зокрема, регламентований процес складання, розгляду, затвердження та виконання бюджетів.

Отже, фактично бюджетні установи як замовники планують подальші закупівлі завчасно, оскільки мають визначитись із потребами для складання та затвердження бюджетних запитів (документів, які готує головний розпорядник бюджетних коштів, що містять пропозиції з відповідним обґрунтуванням щодо обсягу бюджетних коштів, необхідних для діяльності такого розпорядника на наступні бюджетні періоди).

Крім того, Бюджетний кодекс України **обмежує бюджетний період** для всіх бюджетів, що складають бюджетну систему України. Так, бюджетний період становить один календарний рік, який починається 1 січня кожного року і закінчується 31 грудня того ж року. При цьому слід зауважити, що неприйняття Верховною Радою України закону про Державний бюджет України до 1 січня відповідного року не є підставою для встановлення іншого бюджетного періоду.

Варто акцентувати на тому, що бюджетне призначення є повноваженням головного розпорядника бюджетних коштів, надане Бюджетним кодексом України, законом про Державний бюджет України, рішенням про місцевий бюджет, **яке має кількісні, часові і цільові обмеження** та дає змогу надавати бюджетні асигнування на взяття бюджетного зобов'язання та здійснення платежів, **яке так само має кількісні, часові та цільові обмеження**. Бюджетне зобов'язання — це будь-яке здійснене відповідно до **бюджетного асигнування** розміщення замовлення, укладення договору, придбання товару, послуги чи здійснення інших аналогічних операцій протягом бюджетного періоду, згідно з якими необхідно здійснити платежі протягом цього ж періоду або в майбутньому.

Таким чином, можна дійти висновку, що бюджетні установи заздалегідь, до моменту планування здійснення процедур та складання річного плану закупівель, мають інформацію про подальший орієнтовний обсяг коштів, необхідних для функціонування установи та, зокрема, здійснення закупівель у майбутньому, і є обмеженими в часі щодо взяття та виконання бюджетних зобов'язань протягом бюджетного періоду.

Порядок встановлення строку дії договору державними комерційними підприємствами

Особливості господарської діяльності **державних комерційних підприємств** визначено статтею 75 Господарського кодексу України.

Так, основним плановим документом державного комерційного підприємства є **фінансовий план, відповідно до якого підприємство отримує доходи і здійснює видатки, визначає обсяг та спрямування коштів для виконання своїх функцій** протягом року.

Також положеннями Господарського кодексу України передбачено, що особливості господарської діяльності **комунальних унітарних підприємств** визначають відповідно до вимог, установлених цим кодексом **щодо діяльності державних комерційних або казенних підприємств**, а також інших вимог, передбачених законом.

Отже, закупівлю товарів, робіт і послуг замовник (державне або комунальне підприємство) здійснює відповідно до річного плану закупівель та з урахуванням фінансового плану такого підприємства, який містить **обсяг та спрямування коштів для виконання своїх функцій**.

З огляду на викладене, слід наголосити, що в разі укладення договору про закупівлю, відповідно до умов якого передбачається оплата послуг **не за бюджетні кошти**, норми Бюджетного кодексу України, зокрема щодо обмеження в часі строку дії такого договору, **не розповсюджуються на суб'єкти, які не є розпорядниками/одержувачами бюджетних коштів**. Разом із цим укладення такого договору має здійснюватись відповідно до змісту пропозиції переможця процедури закупівлі та з урахуванням фінансового плану підприємства.

Замовникам при плануванні майбутніх закупівель слід дотримуватись вимог законів щодо заборони ділити предмет закупівель на частини з метою уникнення проведення відкритих торгів або застосування цих законів. Договори про закупівлю замовники укладають із обов'язковим дотриманням вимог чинного законодавства, зокрема законів, Цивільного та Господарського кодексів України.

Закони установлюють обмеження стосовно укладення договорів про закупівлю відповідно до вимог замовника та змісту пропозиції переможця таких торгів та обмежують перелік випадків зміни істотних умов таких договорів.

Частиною першою статті 638 Цивільного кодексу України встановлено, що договір є укладеним, якщо сторони в належній формі досягли згоди з усіх істотних умов договору. Істотними умовами договору є умови про предмет договору, умови, що визначені законом як істотні або є необхідними для договорів даного виду, а також усі ті умови, щодо яких за заявою хоча б однієї зі сторін має бути досягнуто згоди.

Статтю 180 Господарського кодексу України визначено, що **при укладенні господарського договору сторони зобов'язані** в будь-якому разі **погодити** предмет, ціну та **строк дії договору**.

Статтю 631 Цивільного кодексу України передбачено, що **строком договору є час**, протягом якого сторони можуть здійснити свої права і виконати свої обов'язки **відповідно до договору**.

Господарський кодекс України визначає також, що **строком дії господарського договору є час**, упродовж якого існують господарські зобов'язання сторін, **що виникли на основі цього договору**. На зобов'язання, що виникли у сторін до укладення ними господарського договору, не поширюються умови укладеного договору, якщо договором не передбачено інше. Закінчення строку дії господарського договору не звільняє сторони від відповідальності за його порушення, що було під час дії договору. Визначення поняття та обчислення строку містяться в Цивільному кодексі України, статті 251–255 якого визначають початок перебігу та закінчення строку.

При цьому задля уникнення неоднозначного трактування строку дії договору сторонам такого договору доцільно чітко встановлювати такий строк. Наприклад, визначення конкретної дати, після настання якої такий договір закінчується.

Установлення строку дії договору не обмежено закупівельним законодавством, оскільки не є предметом регулювання Закону та Закону про публічні закупівлі. Водночас такий строк є істотною умовою договору, його **погоджують сторони** з дотриманням вимог Бюджетного, Цивільного та Господарського кодексів України.

Правове підґрунтя застосування норм статті 631 ЦКУ

Разом із цим, при укладанні договорів про закупівлю, у замовників виникають питання щодо правомірності застосування вимог частини третьої статті 631 Цивільного кодексу України, якою передбачено право сторін встановити, що умови договору застосовують до відносин між ними, які виникли до його укладення. Тож для пошуку в правовому полі відповіді на це питання слід звернутись до норм Закону та Закону про публічні закупівлі.

Законом та Законом про публічні закупівлі визначено поняття торгів (конкурсних торгів) як здійснення **конкурентного відбору** учасників з метою визначення **переможця торгів** (конкурсних торгів) згідно з процедурами, установленними цими законами, за винятком переговорної процедури закупівлі.

Замовник укладає договір про закупівлю з учасником, пропозицію конкурсних торгів акцептовано/прийнято рішення про намір укласти договір, у строки, визначені законодавчо.

З метою забезпечення права на оскарження рішень замовника договір про закупівлю не може бути укладено раніше ніж через 10 днів з дати оприлюднення на веб-порталі Уповноваженого органу повідомлення про акцепт пропозиції конкурсних

торгів/повідомлення про намір укласти договір.

Статтею 31 Закону передбачено, що в разі письмової відмови переможця торгів від підписання договору про закупівлю відповідно до вимог документації конкурсних торгів або неукладення договору про закупівлю з вини учасника у строк, визначений цим Законом, або неподання переможцем документів, що підтверджують відсутність підстав, передбачених статтею 17 цього Закону, замовник визначає найбільш економічно вигідну пропозицію конкурсних торгів з тих, строк дії яких ще не минув. Аналогічні норми за змістом закріплено і в Законі про публічні закупівлі.

Разом з тим Законом та Законом про публічні закупівлі передбачено підстави для відміни замовником торгів та визнання їх такими, що не відбулися.

Таким чином, замовникові слід мати на увазі, що його рішення, дії або бездіяльність можуть бути оскаржені суб'єктом оскарження, при цьому необхідно зважати і на можливість відмови переможця торгів підписати договір про закупівлю, а також виникнення підстав для відміни торгів чи визнання їх такими, що не відбулися, під час проведення торгів, за результатами яких укладають договір про закупівлю.

З огляду на це, навіть після акцепту пропозиції/прийняття рішення про намір укласти договір та до моменту укладення такого договору про закупівлю, з огляду на вимоги законів, у замовника не виникають відносини, до яких у подальшому можуть бути застосовані умови частини третьої статті 631 Цивільного кодексу України, оскільки підставою для виникнення таких відносин і є здійснення саме конкурентного відбору суб'єкта, що постачатиме товар, надаватиме послугу або виконуватиме роботи з моменту укладення договору про закупівлю.

Тому в разі проведення конкурентних процедур (крім переговорної) застосування сторонами положень частини третьої статті 631 Цивільного кодексу України не є можливим, оскільки суперечитиме змісту проведення конкурентної закупівельної процедури.

Своєю чергою, переговорну процедуру закупівлі замовник застосовує як виняток у разі наявності умов, визначених пунктами **1, 2, 5, 6 частини другої статей 39 та 35 Закону та Закону** про публічні закупівлі відповідно, які передбачають укладення договору про закупівлю товарів, робіт або послуг, **що можуть бути надані (поставлені/виконані) тільки певним суб'єктом.**

У такому випадку правовідносини виникатимуть у результаті застосування переговорної процедури в замовника саме із заздальгідь визначеним суб'єктом.

Отже, у наведених випадках застосування переговорної процедури закупівель сторони можуть встановити в договорі, що умови такого договору застосовуватимуть до відносин між ними, які фактично виникли до його укладення.